

Analyse | kraka

8. november 2022

Køn betyder nu mere end herkomst for elevers karakterer i 9. klasse

Af Thomas Wilken og Anders Gotfredsen

I 2022 betyder køn for første gang mere end herkomst for karakterer i 9. klasse. Det sker efter en længere periode, hvor pigerne gradvist er trukket fra drengene. Karakterer påvirker fremtidige uddannelses- og karrieremuligheder, så politikerne bør tage det meget alvorligt, hvor stor en skillelinje køn er blevet i grundskolen.

- I 2022 er karakterforskellen mellem kønnene for første gang større end karakterforskellen på tværs af herkomst, når man ser på standpunktskaraktererne i 9. klasse.
- I prøvekaraktererne er forskellen på tværs af køn lige så stor som forskellen på tværs af herkomst.
- Det er bemærkelsesværdigt, at køn er blevet en mere afgørende skillelinje end herkomst. For 31 pct. af elever med efterkommerbaggrund har forældre med videregående uddannelser, mens det gælder for 64 pct. af de etnisk danske elever. Denne forskel findes ikke på tværs af køn.
- Udviklingen sker i kølvandet på en længere periode, hvor pigerne gradvist er trukket fra drengene.

Kontakt

Økonom
Thomas Wilken
Tlf. 2889 7123
E-mail taw@kraka.dk

Deloitte

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.dk

1. Sammenfatning

Køn betyder nu mest for karakterer

I 2013 var forskellen på tværs af herkomst størst

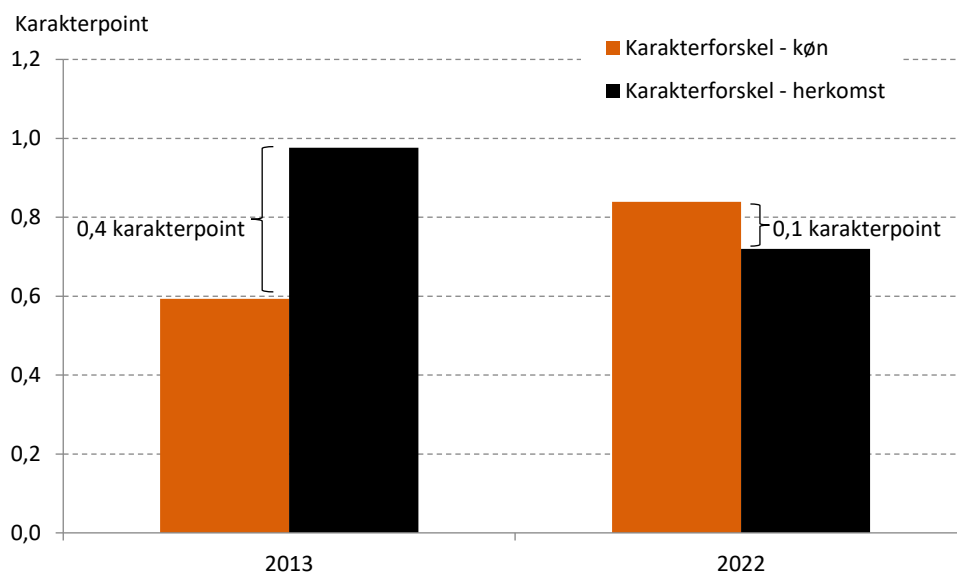
Udviklingen understreger, at køn er en vigtig skillelinje ...

Køn er for første gang blevet en mere afgørende faktor end herkomst i afgivningen af standpunktskarakterer i 9. klasse. Det viser nye tal fra Børne- og Undervisningsministeriet.

Vi ser på elever i 9. klasse, der enten har dansk oprindelse eller efterkommerbaggrund. Elever med indvandrerbaggrund indgår derved ikke i analysen. Hvis man deler gruppen op efter køn, finder vi, at piger i 2013 har et karaktergennemsnit, der er 0,6 karakterpoint højere end drengenes. Opdeler man i stedet gruppen efter herkomst, finder vi, at elever med dansk oprindelse har et gennemsnit, der er 1,0 karakterpoint højere end eleverne med efterkommerbaggrund. I 2013 er forskellen, når man ser på herkomst, altså 0,4 karakterpoint større end forskellen på tværs af køn, som det fremgår af figur 1.

I 2022 er billedet imidlertid det modsatte. Når man opdeler på køn, er forskellen i standpunktskarakterer nu 0,1 karakterpoint højere, end når man opdeler på herkomst. Dette understreger, at køn er en stadig vigtigere skillelinje i den danske folkeskole.

Figur 1 Forskelle i standpunktskarakterer på tværs af køn og herkomst

Anm.: De orange søjler viser differensen mellem pigernes og drengenes karakterer. De sorte søjler viser differensen i karakterer mellem etnisk danske elever og elever med efterkommerbaggrund. Kun elever med dansk oprindelse og efterkommerbaggrund er inkluderet. Indvandrere indgår således ikke.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

... selvom køn har mindre betydning for forudsætninger

Vigtigt at betydningen af køn ikke undervurderes

Herkomst har stor betydning for, hvilke forudsætninger man har for at klare sig godt i skolen. Blandt elever med efterkommerbaggrund er der f.eks. markant færre, der har forældre med en videregående uddannelse. Denne forskel findes ikke på tværs af køn. Derfor er det bemærkelsesværdigt, at køn alligevel er blevet en mere afgørende skillelinje end herkomst.

Det kan have store konsekvenser for den gruppe af elever, der sækker bagud, da der generelt er en positiv sammenhæng mellem elevernes faglige præstationer i grundskolen og fremtidig indkomst. Derudover har karaktererne i grundskolen betydning for elevernes adgang til ungdomsuddannelserne. Det er derfor vigtigt, at de danske politikere tager udviklingen alvorligt.

2. Køn betyder mere for standpunktskarakterer end herkomst

Vi undersøger karakterer på tværs af køn og herkomst

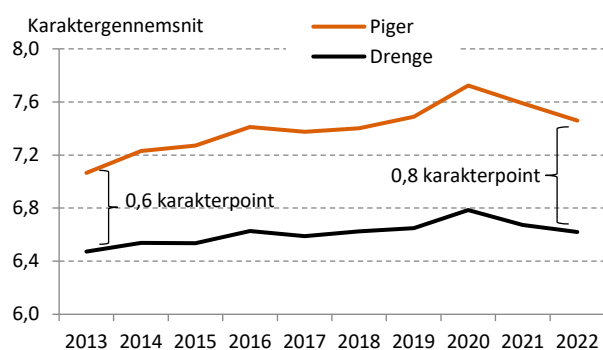
I denne analyse ser vi på standpunkts- og prøvekarakterer blandt elever i 9. klasse, der enten har etnisk dansk baggrund eller efterkommerbaggrund.¹ Indvandrere indgår derved ikke i analysen. Denne gruppe af elever kan herefter deles op efter hhv. køn eller herkomst, som det fremgår af Figur 2.

Herkomst vigtigere end køn i 2013

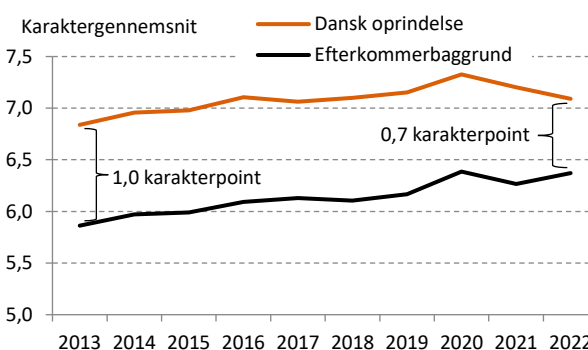
Hvis vi opdeler gruppen på køn, kan vi se, at pigernes gennemsnitlige standpunktskarakter er 0,6 karakterpoint højere end drengenes i 2013, jf. figur 2.a. Deler vi i stedet op efter herkomst, finder vi, at etnisk danske elever i 2013 har et gennemsnit, der er 1,0 karakterpoint højere end elever med efterkommerbaggrund, jf. figur 2.b.

Figur 2 Gennemsnitlig standpunktskarakter på tværs af køn og herkomst 2013-2022

Figur 2.a På tværs af køn

Figur 2.b På tværs af herkomst

Anm.: Kun elever med dansk oprindelse og efterkommerbaggrund er inkluderet. Indvandrere indgår således ikke.
Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

I 2022 har køn større effekt på karakterer end herkomst

Hvis vi gentager øvelsen for 2022, viser tallene for første gang, at karakterforskellen mellem drenge og piger overgår karakterforskellen mellem etnisk danske elever og elever med efterkommerbaggrund. Når vi opdeler eleverne efter køn, er forskellen i standpunktskarakterer 0,8 karakterpoint. Forskellen mellem etnisk danske elever og elever med efterkommerbaggrund er derimod 0,7 karakterpoint.

Kønsforskel 0,1 karakter større end herkomstforskel

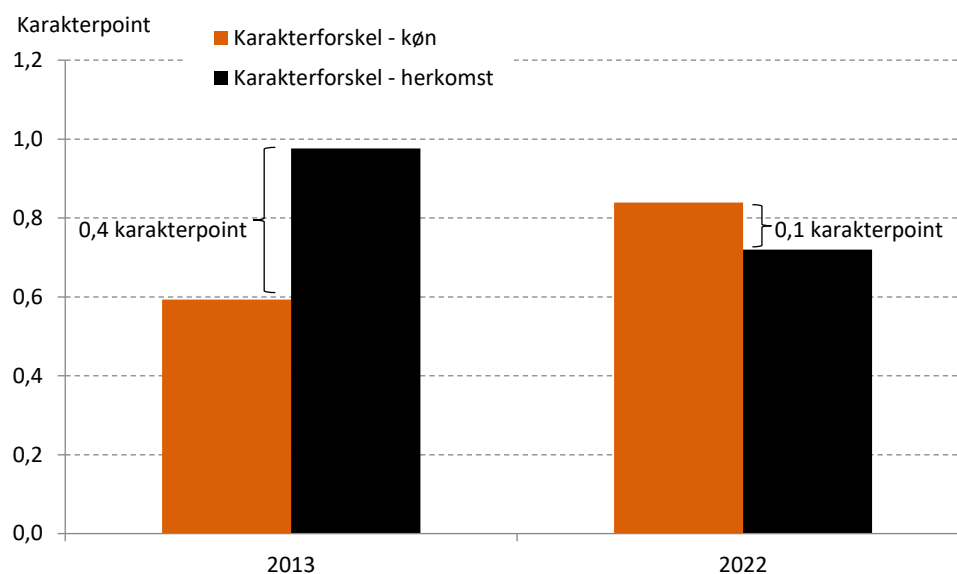
I figur 3 fokuserer vi på årene 2013 og 2022. Her kan man således se, hvordan forskellen på tværs af herkomst i 2013 er 0,4 karakterpoint større end forskellen mellem piger og drenge. I 2022 ser vi derimod, at forskellen på tværs af køn er 0,1 karakterpoint større end forskellen på tværs af herkomst.

Udvikling skyldes ikke sammensætningseffekter

Udviklingen dækker både over, at karakterforskellen mellem etnisk danske elever og efterkommere er blevet mindre over tid, og at karakterforskellen på tværs af køn er steget. En mulig forklaring kunne være sammensætningseffekter. Et eksempel på dette er, hvis antallet af elever med efterkommerbaggrund, der kommer fra ikke-vestlige lande, havde ændret sig relativt til andre efterkommergrupper i den beskrevne periode. Vi har dog gentaget beregningerne, hvor vi udelukkende ser på ikke-vestlige efterkommere og finder ingen nævneværdig påvirkning af resultatet. Det indikerer, at udviklingen ikke er drevet af sammensætningseffekter.

¹ Børn med efterkommerbaggrund er defineret som børn, der er født i Danmark, og hvor ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark.

Figur 3 Forskelle i standpunktskarakterer på tværs af køn og herkomst

Anm.: De orange søjler viser differensen mellem pigernes og drengenes karakterer. De sorte søjler viser differensen i karakterer mellem etnisk danske elever og elever med efterkommerbaggrund. Kun elever med dansk oprindelse og efterkommerbaggrund er inkluderet. Indvandrere indgår således ikke.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

Herkomst bør give størst udslag, når man ser på...

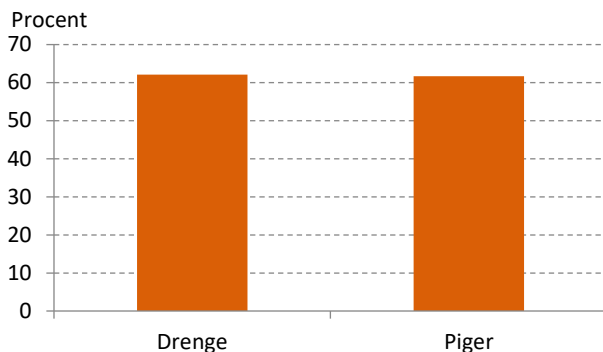
Det er bemærkelsesværdigt, at køn nu er en vigtigere skillelinje end herkomst, når man ser på standpunktskarakterer. For der bør ikke være nogen systematiske forskelle mellem drenge og pigers uddannelsesmæssige forudsætninger, da køn ikke har nogen betydning for, hvilke forældre man har. Til gengæld forventer vi, at de uddannelsesmæssige forudsætninger er svagere for elever med efterkommerbaggrund i forhold til elever med etnisk dansk baggrund.

... forældrenes uddannelsesniveau

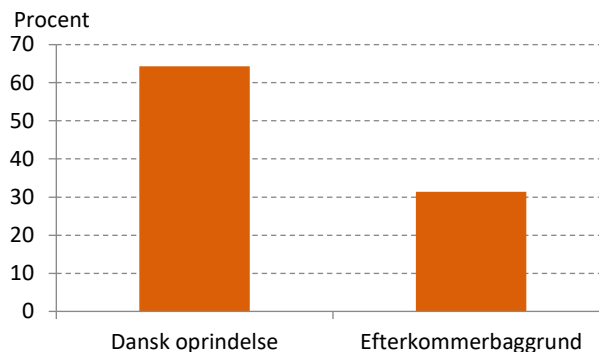
Og det er præcis dette billede, der fremgår af figur 4.a og figur 4.b. I førstnævnte figur ser vi, at 62 pct. af forældrene har en videregående uddannelse uafhængigt af køn. I sidstnævnte figur fremgår det, at der blandt elever med efterkommerbaggrund er 31 pct., der har forældre med en videregående uddannelse, mens det samme gælder for 64 pct. af de etnisk danske elever. Dette bør alt andet lige trække i retning af, at herkomst giver større udslag i karaktererne end køn.

Figur 4 Andel elever i 9. klasse hvis forældre har en videregående uddannelse i 2022

Figur 4.a Opdelt på køn

Figur 4.b Opdelt på herkomst

Anm.: Kun elever med dansk oprindelse og efterkommerbaggrund er inkluderet. Indvandrere indgår således ikke.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

Corona kan have påvirket karaktererne

Karaktererne fra 2020 til 2022 kan være påvirket af coronakrisen, da nogle standpunktskarakterer kunne erstatte prøvekarakterer i denne periode. Det kan have givet eleverne større incitament til at opnå gode standpunktskarakterer i disse år. Vi uddyber betydningen af coronakrisen for vores brug af karakterdata i næste afsnit.

Udviklingen ses også i prøvekaraktererne

Hvad angår prøvekaraktererne til 9.-klassernes afgangsprøver, har den overordnede udvikling været den samme som for standpunktskaraktererne. Når man opdeler eleverne efter køn, er der i 2013 en karakterforskel på 0,6 karakterpoint mellem piger og drenge. Hvis man i stedet opdeler eleverne efter dansk oprindelse og efterkommerbaggrund, er forskellen 1,4 karakterpoint. I 2013 er karakterforskellen på tværs af herkomst altså 0,8 karakterpoint større end forskellen på tværs af køn, jf. figur 5.

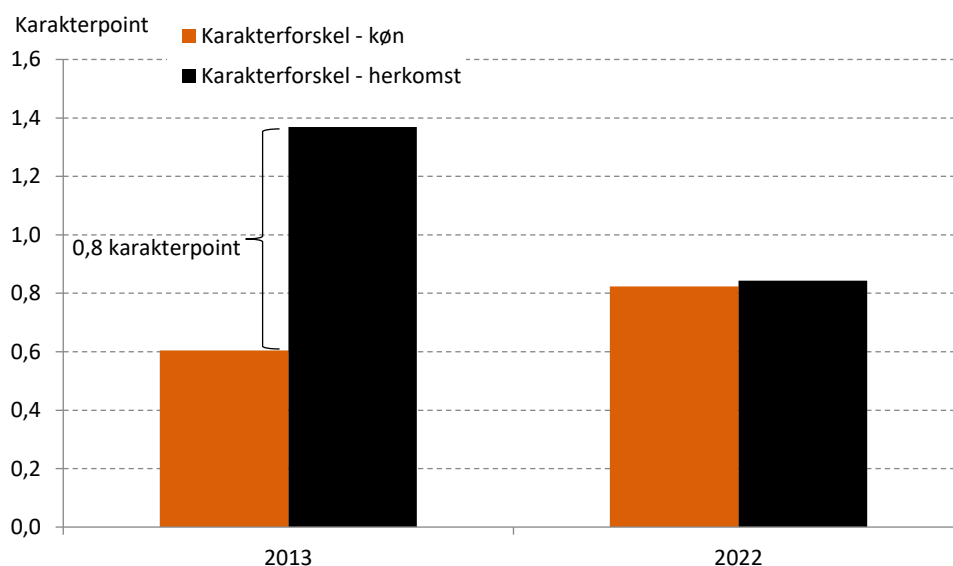
Køn og herkomst lige vigtige

I 2022 er karakterforskellen imidlertid 0,8 karakterpoint, både når man ser på tværs af køn, og når man opdeler på herkomst. Herkomst og køn er altså blevet lige afgørende til folkeskolens afgangsprøve. På den måde er udviklingen gået i samme retning, som når man ser på standpunktskaraktererne.

Corona kan have påvirket karaktererne ...

Karaktererne fra 2020 til 2022 kan være påvirket af coronakrisen og skal derfor tolkes med varsomhed. Specielt prøvekaraktererne skal tolkes varsomt. Nogle prøvekarakterer er blevet erstattet med opløftede standpunktskarakterer, idet mange prøver har været aflyst. For en uddybning af dette henvises til boks 1. Vi mener derfor, at standpunktskaraktererne giver et mere retvisende billede af udviklingen end prøvekaraktererne.

Figur 5 Forskelle i prøvekarakterer på tværs af køn og herkomst

Anm.: Kun elever med dansk oprindelse og efterkommeroprindelse er inkluderet. Indvandrere indgår således ikke.
 Kilde: Uddannelsestatistik.dk

Følger drengene ikke med, kan det have konsekvenser

Udviklingen i både standpunkts- og prøvekarakterer understreger, at køn udgør en stadig vigtigere skillelinje i den danske grundskole. Noget som sammenligningen mellem køn og herkomst understreger. Det er vigtigt, at politikerne ikke undervurderer denne udvikling, for selvom det er positivt, at pigerne har forbedret deres karakterer igennem mange år, så kan det også have store konsekvenser for drengene, hvis de sækker bagud i forhold til pigerne.

Sammenhæng ses ml. indkomst og resultater i skolen

Der er generelt en positiv sammenhæng mellem elevernes faglige præstationer i grundskolen og fremtidig indkomst. Det er forventeligt, da elever, som er fagligt stærkere i grundskolen, kan forventes at have et højere færdighedsniveau og være mere produktive i deres job, og derfor at tjene mere pr. times arbejde. Karakterer fra grundskolen har desuden betydning for adgangen til ungdomsuddannelserne.² Det er derfor rimeligt at antage, at hvis drengene blev løftet til pigernes niveau, ville det have en positiv effekt på BNP.

Vigtigt med politisk fokus på ekspertgruppens resultater

I sommeren 2022 nedsatte Børne- og Undervisningsministeriet en ekspertgruppe, der bl.a. skal undersøge, hvordan man mindsker betydningen af køn i grundskolen. Det er derfor meget vigtigt, at politikerne har stort fokus på de anbefalinger, som ekspertudvalget forelægger i foråret 2023.

² Se fx <https://kraka.dk/sites/default/files/public/uddannelsesvalg.pdf>

Boks 1 Coronakrisens betydning for standpunkts- og prøvekaraktererne 2020-2022

Tildelingen af karakterer i årgangene 2020, 2021 og 2022 er sket under forskellige forudsætninger sammenlignet med tidligere årgange. Det skyldes fx:

Omlægning af prøver

- I 2020 blev alle afsluttende prøver i 9. klasse aflyst, og de sidste standpunktskarakterer blev derfor opløftet til prøvekarakterer.
- I 2021 blev alle afsluttende prøver i 9. klasse aflyst på nær mundtlig og skriftlig dansk, mundtlig engelsk og skriftlig matematik. Til resten af prøverne blev standpunktskarakteren opløftet. Standpunktskarakteren blev også opløftet i de afholdte prøver i det tilfælde, at eleven opnåede en højere karakter i standpunkt end til prøven. Til de mundtlige prøver var der mulighed for lokalt at se bort fra visse dele af undervisningen ifm. udarbejdelse af de mundtlige eksamensspørgsmål.
- I 2022 blev den afsluttende bundne fællesprøve i biologi, geografi og fysik/kemi i 9. klasse aflyst. Det samme gjorde alle udtræksprøver. Eleverne fik i stedet opløftet deres standpunktskarakter i disse fag. Ligesom i 2021 blev standpunktskarakteren også opløftet i de resterende fag, hvis eleven opnåede en højere karakter i standpunkt end til prøven.

Forskel i læring

- Eleverne har i perioder modtaget undervisning i hjemmet. For elever med bogligt svage forældre kan dette have været en særlig ulempe.
- I 2020 vidste eleverne, at de kun ville blive tildelt standpunktskarakterer, og at nogle af disse både ville tælle som standpunkts- og prøvekarakter. I 2021-2022 gjorde det samme sig gældende på nær i de afholdte prøver som beskrevet ovenfor. Derfor kan der have været et incitament til at forsøge at opnå en ekstra høj standpunktskarakter sammenlignet med tidligere år.

Forskel i lærernes vurdering af elever

- Folkeskolelærerne har vidst, at de i 2020 og til dels i 2021 og 2022 kun har skullet uddele en standpunktskarakter. Nogle lærere kan derfor have revurderet kravene til at opnå en given karakter.
- I 2020 havde lærerne længere tid til at vurdere den enkelte elev førend den afsluttende standpunktskarakter skulle tildeles. Det skyldes, at lærernes tildeling af de afsluttende standpunktskarakterer blev rykket til kort før sommerferien.

Alle disse forhold medvirker til, at standpunkts- og prøvekaraktererne ikke nødvendigvis kan sammenlignes med tidligere år. Man skal i særlig grad være varsom med at sammenligne prøvekaraktererne på tværs af tid, mens standpunktskaraktererne bedre kan sammenlignes.

Metodebilag

Analysen er baseret på data fra Børne- og Undervisningsministeriets database for uddannelsesdata, www.uddannelsesstatistik.dk. Her offentliggøres bl.a. årligt statistik over prøve- og standpunktskarakterer for grundskolens 8.-10. klasse fordelt på demografiske grupper. Databasen indeholder karakterer for alle årgange 9. klasseelever fra årgang 2012/2013 til årgang 2020/2022. Data til denne analyse er udtrukket 17. oktober 2022.

Population

I analysen har vi afgrænset populationen til alle 9. klasseelever, der som minimum har opnået karakterer i fire bundne prøvefag. Dette sorterer kun få elever fra og påvirker ikke konklusionerne nævneværdigt.

Klasse- og institutionstyper følger Styrelsen for IT og Lærings definition i deres offentliggørelse af karaktergennemsnit for de afsluttende prøver i grundskolen via uddannelsesstatistik.dk. Dette omfatter elever fra: Folkeskoler, kommunale ungdomsskoler, specialskoler for børn, dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, friskoler og private grundskoler, efterskoler, efterskoler med samlet særligt tilbud, frie fagskoler og specialskoler for voksne.

For disse institutioner omfattes følgende klassetyper: Klasser for ældre tosprogede elever, kommunal ungdomsskole, heltidsundervisning, modtagelsesklasser, normalklasser – fuldt årgangsdelte, normalklasser – ikke fuldt årgangsdelte.

Karakterer

Karaktergennemsnittet i standpunktskaraktererne dækker de afsluttende standpunktskarakterer i de obligatoriske fag i 9. klasse. Karaktergennemsnittet i prøvekaraktererne dækker karaktererne fra de bundne prøver og prøver, der er blevet udtrukket.

Karaktergennemsnittene er dannet ud fra de fag, der var obligatoriske fag i 9. klasse og fag, der var bundne eller kunne udtrækkes i hvert enkelt år. I løbet af den betragtede periode er der i nogle fag sket ændringer i prøveformer og procedure for karaktergivning. Fx omlægges den bundne prøve i praktisk/mundtlig fysik/kemi fra og med skoleåret 16/17 til en fællesprøve i biologi, geografi og fysik/kemi, mens der ikke blev givet standpunktskarakterer i idræt før skoleåret 14/15. Vi har undersøgt gennemsnit for prøve- og standpunktskarakterer, hvor alle fag, der er ændret, er udeladt. Dette påvirker ikke konklusionerne nævneværdigt.

For den enkelte elev beregnes karaktergennemsnittet som et simpelt gennemsnit af elevens karakterer i hver disciplin. På tværs af flere elever beregnes det samlede gennemsnit som et gennemsnit af elevernes gennemsnit. Dette medfører, at hver elev vægter med det samme i beregningen, uanset hvor mange karakterer han eller hun har fået.

Definitioner af herkomst og køn

Definitionen af herkomst følger Danmarks statistiks definition:

- *Indvandrer*: En indvandrer er født i udlandet, og ingen af forældrene har dansk statsborgerskab eller er født i Danmark.
- *Efterkommer*: En efterkommer er født i Danmark, og ingen af forældrene har både dansk statsborgerskab og er født i Danmark.
- *Dansk oprindelse*: En person med dansk oprindelse har uanset fødested mindst én forælder, der både er dansk statsborger og er født i Danmark.

Definitionen af køn følger definitionen i cpr-registret.